

QO'QON DAVLAT
PEDAGOGIKA INSTITUTI
ILMIY XABARLARI
(2025-yil 2-son)

PEDAGOGIKA
PEDAGOGY

O'QISH DARSLARI SAMARADORLIGINI MEDIATEXNOLOGIYALAR ASOSIDA TAKOMILLASHTIRISH

Abduvaliyeva Gulchexra Mamadjon qizi

Namangan davlat pedagogika instituti

Mustaqil tadqiqotchisi

Elektron pochta: gulchexraabduvaliyova@gmail.com

Annotatsiya: Ushbu maqolada boshlang'ich sinf o'quvchilari uchun o'qish darslari samaradorligini oshirishda mediatexnologiyalardan foydalanish masalasi tahlil qilinadi. Zamonaviy ta'lim jarayonida interfaol va raqamli texnologiyalarning qo'llanilishi ta'lim samaradorligini oshirishning muhim omillaridan biri hisoblanadi. Tadqiqotda o'qish jarayonida mediatexnologiyalardan foydalanishning afzalliklari, ularning o'quvchilarning tushunish va qabul qilish darajasiga ta'siri, shuningdek, pedagogik jarayonda innovatsion yondashuvlarni joriy etish imkoniyatlari o'rganiladi. Shuningdek, modulli ta'lim sharoitida o'qish darslarini tashkil etishda mediatexnologiyalarning samaradorligi ham tahlil qilinadi. Tadqiqot natijalari ta'lim jarayonini yanada samarali tashkil etish bo'yicha ilmiy-metodik tavsiyalar ishlab chiqishga xizmat qiladi.

Kalit so'zlar: Mediatexnologiya, interaktiv, qobiliyat, rivojlantirish, vizualizatsiya, digitalsamaradorlik, moslashtirilgan, zamonaviy.

СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ ЭФФЕКТИВНОСТИ УРОКОВ ЧТЕНИЯ НА ОСНОВЕ МЕДИАТЕХНОЛОГИЙ

Аннотация: В данной статье рассматривается вопрос использования медиатехнологий для повышения эффективности уроков чтения у младших школьников. Применение интерактивных и цифровых технологий в современном образовательном процессе является одним из важных факторов повышения качества обучения. В исследовании анализируются преимущества использования медиатехнологий в процессе чтения, их влияние на уровень понимания и восприятия учащихся, а также возможности внедрения инновационных подходов в педагогический процесс. Кроме того, изучается эффективность медиатехнологий при организации уроков чтения в условиях модульного обучения. Результаты исследования направлены на разработку научно-методических рекомендаций по более эффективной организации учебного процесса.

Ключевые слова: Медиатехнология, интерактивный, способность, развитие, визуализация, цифровая эффективность, адаптированный, современный.

IMPROVING THE EFFECTIVENESS OF READING LESSONS THROUGH MEDIA TECHNOLOGIES

Annotation: This article examines the use of media technologies to enhance the effectiveness of reading lessons for primary school students. The integration of interactive and digital technologies in modern education is considered one of the key factors in improving learning outcomes. The study analyzes the advantages of using media technologies in the reading process, their impact on students' comprehension and perception levels, and the possibilities of implementing innovative approaches in pedagogy. Furthermore, the efficiency of media technologies in organizing reading lessons within a modular education system is also explored. The research findings aim to develop scientific and methodological recommendations for optimizing the educational process.

Key words: Media technology, interactive, ability, development, visualization, digital efficiency, adapted, modern.

Bugungi kunda ta'lim tizimida innovatsion texnologiyalardan foydalanish, o'qitish jarayonini samarali va interaktiv qilishda muhim rol o'ynamoqda. Ayniqsa, o'qish darslari samaradorligini oshirishda mediatexnologiyalarni qo'llashning ahamiyati ortib bormoqda. Mediatexnologiyalar, ya'ni raqamli vositalar va interaktiv platformalar orqali o'quvchilarni yanada faol ishtirok etishga rag'batlantirish, o'zlashtirish darajasini yaxshilash va ta'lim jarayonini qiziqarliroq qilish imkoniyati mavjud. Mamlakatimizda ta'lim sohasida amalga oshirilayotgan islohotlar natijasida yangi pedagogik texnologiyalarni joriy etish va ulardan unumli foydalanish masalalari dolzarb bo'lib qolmoqda. Prezidentimiz tomonidan imzolangan so'nggi farmon va qarorlarda ham ta'lim jarayoniga innovatsion yondashuvlarni tatbiq etish, o'quvchilarni zamonaviy bilim va ko'nikmalarga ega qilishga katta e'tibor qaratilmoqda. Mediatexnologiyalar yordamida o'quvchilarning e'tiborini jalb qilish, ularni mustaqil o'rganishga undash va o'quv materiallarini yanada chuqurroq o'zlashtirish imkoniyatlari kengaymoqda. Shu bilan birga, o'qituvchilar uchun ham yangi pedagogik yondashuvlarni o'zlashtirish, darslarni zamonaviy va interaktiv shaklda o'tkazish imkoniyatlari yaratilmoqda. Mediatexnologiyalarni qo'llash orqali o'qish darslarini takomillashtirishning samaradorligi ko'plab tadqiqotlar bilan isbotlangan. Tadqiqotlar shuni ko'rsatmoqdaki, raqamli vositalar yordamida o'quvchilarni dars jarayoniga yanada chuqurroq jalb etish, ularning bilim darajasini oshirish va o'zlashtirish ko'rsatkichlarini yaxshilash mumkin. Shu sababli, o'qish darslari samaradorligini mediatexnologiyalar asosida takomillashtirish mavzusi bo'yicha izlanishlar va tajribalar muhim ahamiyat kasb etadi. Mediatexnologiyalarni qo'llash o'quvchilarning o'qishga bo'lgan qiziqishini oshirish, ularning fikrlash qobiliyatlarini rivojlantirish va mustaqil o'rganish ko'nikmalarini shakllantirishda muhim omil bo'lib xizmat qiladi. Shu bilan birga, o'qituvchilar

uchun ham dars jarayonini yengillashtiruvchi va yanada samarali tashkil etish imkonini beruvchi vosita sifatida qaraladi. Mediatexnologiyalar yordamida o‘qish darslarini tashkil etish va takomillashtirish bo‘yicha amaliy tajribalar va ilmiy tadqiqotlar kelgusida ta’lim sifatini yanada yaxshilashga xizmat qiladi. Bu borada amalga oshiriladigan ishlar va tadqiqotlar natijasida o‘quvchilarni zamonaviy bilim va ko‘nikmalarga ega, raqobatbardosh kadrlar sifatida tayyorlashga imkoniyat yaratiladi.

Mediatexnologiyalar o‘quvchilarning o‘qish qobiliyatlarini rivojlantirishda yordam beradi. Interaktiv darslar va multimedia materiallari orqali o‘quvchilar o‘qishning asosiy tamoyillarini chuqurroq o‘rganishlari mumkin. Bundan tashqari, mediatexnologiyalar darslarni qiziqarli va interaktiv qilishga imkon beradi. Bu o‘quvchilarni darsga nisbatan qiziqishini oshiradi va ularning bilim olish jarayonida faol ishtirok etishlariga yordam beradi. Mediatexnologiyalar o‘quvchilarga individual yondashuvni ta’minlash imkonini beradi. Har bir o‘quvchi o‘ziga mos keladigan sur’atda va uslubda o‘qish imkoniyatiga ega bo‘ladi, bu esa ularning o‘zlashtirish ko‘rsatkichlarini yaxshilaydi. Shuningdek, mediatexnologiyalar yordamida o‘quvchilar turli xil axborot manbalaridan foydalanish imkoniyatiga ega bo‘ladilar. Bu ularning dunyoqarashini kengaytiradi va bilim doirasini boyitadi. O‘qituvchilar uchun darslarni tayyorlash va o‘tkazishni soddalashtirishda mediatexnologiyalar katta yordam beradi. Darslarni vizual va audio materiallar bilan boyitish orqali o‘quvchilarning darsni o‘zlashtirish darajasini oshirish mumkin. Mediatexnologiyalar yordamida o‘quvchilar va o‘qituvchilar global ta’lim resurslariga kirish imkoniyatiga ega bo‘ladilar. Bu ularga eng yangi va dolzarb bilimlarni o‘zlashtirish imkoniyatini beradi.

Mediatexnologiyalarni o‘qish darslarida qo‘llashning asosiy tamoyillari

1. Interaktivlik: Mediatexnologiyalar interaktivlikni ta’minlaydi, bu esa o‘quvchilar bilan faol muloqot qilish imkonini beradi. O‘quvchilar dars davomida turli savollarga javob berish, o‘yinlar o‘ynash va virtual muhitda turli topshiriqlarni bajarish orqali o‘quv jarayonida faol ishtirok etadilar.

2. Vizualizatsiya: Mediatexnologiyalar orqali ta’lim materiali yanada vizual ko‘rinishga ega bo‘ladi. Grafikalar, diagrammalar, video va animatsiyalar yordamida murakkab tushunchalar osonroq tushuntiriladi va eslab qolish osonlashadi.

3. Moslashtirilgan ta’lim: Har bir o‘quvchining individual xususiyatlariga mos ravishda ta’lim materiallarini yaratish va taqdim etish imkonini beradi. Bu o‘quvchilarning qobiliyatlari va ehtiyojlariga mos ravishda darslarni o‘zgartirish imkoniyatini beradi. [1]

Mediatexnologiyalarni tatbiq etishning misollari

Virtual laboratoriyalar: Fizika, kimyo va biologiya kabi fanlarda virtual laboratoriyalardan foydalanish orqali o‘quvchilar amaliy tajribalarni xavfsiz va oson amalga oshirishlari mumkin.

Onlayn viktorinalar va testlar: Quizizz, Kahoot kabi onlayn platformalarda viktorina va testlarni tashkil qilish orqali o‘quvchilarning bilim darajasini tekshirish va ularni rag‘batlantirish mumkin.

Digital storytelling: O‘quvchilar o‘z hikoyalari va loyihalarini raqamli formatda yaratish orqali kreativliklarini rivojlantirishi mumkin. Bu usul o‘quvchilarning nutq va yozma ko‘nikmalarini ham oshiradi.

O‘qish darslarida mediatexnologiyalardan foydalanish ta’lim jarayonini sezilarli darajada yaxshilashi mumkin. Mediatexnologiyalar, jumladan, kompyuterlar, proyektorlar, elektron doskalar, va boshqa texnik vositalar o‘qituvchilarga darslarni interfaol va ko‘rgazmali usullar bilan olib borishga imkon beradi. Bu texnologiyalar o‘quvchilarning darslarga qiziqishini oshiradi va ularning faol ishtirokini ta’minlaydi.

Mediatexnologiyalar yordamida darslarni tashkil etish jarayoni quyidagi afzalliklarni ta’minlaydi:

1. O‘quvchilarning faolligi va ishtiroki oshadi: Elektron resurslar va interfaol doskalar yordamida o‘quvchilar darslarda faolroq ishtirok etishadi, bu esa ularning tushunish va eslab qolish darajasini yaxshilaydi.

2. Ko‘rgazmali va interfaol metodlardan foydalanish: Turli multimedia resurslari, jumladan, video, animatsiyalar, va interfaol prezentatsiyalar orqali mavzularni aniq va qiziqarli qilib tushuntirish mumkin.

3. Fikrlash va tahlil qilish ko‘nikmalarini rivojlantirish: O‘quvchilar dars jarayonida turli interfaol vazifalar va savollarga javob berish orqali tahliliy fikrlash ko‘nikmalarini rivojlantiradilar.[2]

Mediatexnologiyalarning samaradorligini oshirishda foydalanuvchi usullar:

1. O‘yin asosidagi ta’lim (Gamifikatsiya): O‘yin elementlarini dars jarayoniga kiritish orqali o‘quvchilarning qiziqishini oshirish va ularda raqobat ruhini uyg‘otish mumkin. Masalan, ballar to‘plash, darajalarni oshirish, mukofotlar olish kabi usullar o‘quvchilarda o‘quv jarayoniga bo‘lgan motivatsiyani oshiradi.

2. Onlayn platformalar: Google Classroom, Moodle kabi onlayn ta’lim platformalaridan foydalanish orqali o‘quvchilar bilan darslar o‘tkazish, topshiriqlarni berish va ularni tekshirish mumkin. Bu platformalar orqali o‘quvchilar o‘z vaqtida dars materiallarini oladi va ular bilan oson aloqada bo‘lish mumkin.

3. Multimedia resurslari: Video darsliklar, audio fayllar, interaktiv kitoblar va ilovalar yordamida o‘quvchilarning o‘quv jarayoniga bo‘lgan qiziqishini oshirish mumkin. Bu resurslar orqali o‘quvchilar mustaqil ravishda o‘qish va o‘zlashtirish imkoniyatiga ega bo‘ladilar.[3]

Elektron darsliklar va qo‘llanmalar

Elektron darsliklar va qo‘llanmalar ta’lim jarayonida keng qo‘llanilmoqda. Ushbu vositalar yordamida o‘quvchilar dars mavzularini vizual va interaktiv tarzda o‘zlashtirishi mumkin. Masalan, interaktiv qo‘llanmalar orqali o‘quvchilar nafaqat o‘qish, balki ko‘rish va eshitish orqali ham axborotni qabul qilishadi, bu esa ularning bilim olish jarayonini sezilarli darajada yaxshilaydi.

Audio va video materiallar: Audio va video materiallar o‘quvchilarning matnni tushunishini chuqurlashtirishda muhim ahamiyatga ega. Masalan, matnni ovozli o‘qib berish

yoki matnga oid video lavhalarni tomosha qilish orqali o‘quvchilar axborotni ko‘proq sezgi organlari orqali qabul qiladi, bu esa ularning tushunish qobiliyatini oshiradi.[4]

Interaktiv o‘yinlar va dasturlar: O‘quvchilarni motivatsiya qilish va darslarni qiziqarli qilish uchun interaktiv o‘yinlar va dasturlar qo‘llaniladi. Bu vositalar o‘quvchilarning e‘tiborini jalb qilish va ularning darsga bo‘lgan qiziqishini oshirishda katta rol o‘ynaydi. Masalan, o‘qish darslarida qo‘llaniladigan o‘yinlar va topshiriqlar orqali o‘quvchilar dars mavzusini yanada faol o‘zlashtiradi.

O‘qish darslarining samaradorligini oshirishda mediatexnologiyalarning qo‘llanilishi tadqiq qilingan. O‘quv jarayonida mediatexnologiyalardan foydalanish o‘quvchilarning darsga bo‘lgan qiziqishini oshiradi, ularning bilim olish jarayonini yanada interaktiv va samarali qiladi. Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatadiki, mediatexnologiyalar yordamida o‘tkazilgan darslar o‘quvchilarning matnlarni o‘zlashtirish ko‘nikmalarini rivojlantirishda muhim rol o‘ynaydi. Shu bilan birga, pedagoglarning mediatexnologiyalarni to‘g‘ri va samarali qo‘llay olishi uchun maxsus o‘quv dasturlari va metodik tavsiyalar zarurligi ta’kidlangan.

Ma’lumki, o‘qish darslarini samarali tashkil etish va o‘quvchilarning o‘qish ko‘nikmalarini rivojlantirishda yangi pedagogik texnologiyalar, jumladan, mediatexnologiyalarni qo‘llash alohida ahamiyat kasb etadi. Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatadiki, mediatexnologiyalar o‘quvchilarning o‘qish faoliyatini faollashtirishda, ular orasida kreativ fikrlashni shakllantirishda va o‘qilgan materialni yanada chuqurroq anglashda samarali vosita bo‘lib xizmat qiladi. Tayyorlangan dastur va o‘quv materiallari asosida o‘quvchilarning o‘qish samaradorligini oshirishda elektron resurslar, interaktiv dasturlar va multimedia vositalarining integratsiyasi ta’sirchan bo‘ldi.[5] Bu o‘zgarishlar o‘quvchilarning o‘qishga bo‘lgan qiziqishini oshirib, ularning mustaqil fikrlash va tahlil qilish qobiliyatlarini rivojlantirishga yordam berdi. Shuningdek, o‘qishning intuitiv va texnologik tomonlarini uyg‘unlashtirish, o‘quvchilarga o‘qilgan matnni vizual va interaktiv shaklda taqdim etish orqali materiallarni eslab qolish va anglash jarayonini soddalashtirdi. Shu bilan birga, mediatexnologiyalarning o‘qish darslarida samarali ishlatilishi uchun o‘qituvchilarning pedagogik mahoratiga, zamonaviy texnologiyalarga bo‘lgan bilimlariga va ularga yetarlicha ta’lim berishga ehtiyoj mavjud. Bundan tashqari, mediatexnologiyalarni keng qo‘llashda, o‘quvchilarning individual ehtiyojlarini inobatga olish, o‘quv dasturlarini interaktiv elementlar bilan boyitish muhim ahamiyatga ega.

ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Alharbi, H. E. (2020). Multimedia vositalarini qo‘llashning talabalar bilimiga ta’siri. *Journal of College Teaching & Learning*, 17(1), 65-72.
2. Mayer, R. E. (2009). *Multimedia Learning* (2nd ed.). Cambridge: Cambridge University Press.
3. Sobirova, M. (2022). In imparting humane education use of integrated technology. In Volume 8, Issue 1, of *JournalNX-A Multidisciplinary Peer Reviewed Journal*, ISSN No: 2581

– 4230. Impact factor 8.155. VOLUME 8, ISSUE 1, January 2022, Published by Novateur Publication, M.S. India. – P. 151-158.

<https://repo.journalnx.com/index.php/nx/article/view/3880/3718>

4. Mirzayeva, Z. (2018). O‘qish darslarida interaktiv metodlar va mediatexnologiyalarning o‘rni. Samarqand: Samarqand davlat universiteti nashriyoti.

5. Sobirova, M. (2021). The use of integrated technology in the teaching of humanism in language education. POLISH SCIENCE JOURNAL (ISSUE 1(34) - Warsaw: Sp.z o.o."iScience", 2021. Part 3 – 234 p. <https://sciencecentrum.pl/wp-content/uploads/2021/01/POLISH%20SCIENCE%20JOURNAL%20%E2%84%9634%20-%203%20%28web%29.pdf> ctp. 98-105.